

Woolfícidí?
Isidor Cònsul

He llegit amb atenció l'article de Carles Miró (*La mecanografia literària*), publicat en aquest mateix "Quadern", el passat 24 d'abril. A grans trets, estic d'acord amb el plantejament de fons, però m'agradaria precisar-hi alguns detalls i oferir, ni que sigui com a torna, altres punts de reflexió. I sobretot, és clar, empès pel fet de sentir-me tocat en el centre mateix de la línia de flotació per la seva expressió d'editor que ha perpetrat, com ell anomena amb enginy, el woolfícidí de publicar *Mrs. Dalloway*, de Virgínia Woolf, i fer-ho, com si fos un delicte, posant en la coberta un fotograma de la pel·lícula *Las horas* i una faixa que explica que el film protagonitzat per Nicole Kidman es basa en aquesta novel·la de la Wolff. En síntesi, la tesi de Carles Miró és una canonada contra la traducció de César August Jordana, de 1930, en el sentit que, segons el seu parer, és feta en un català ortopèdic que espatlla a cada pàgina la intenció de l'original. Creu també que l'editor, ara, l'ha fet mecanografiar a partir del text de 1930 i que, gràcies a tenir un fotograma de *Las horas* en la coberta potser sí que es vendran un quants exemplars d'aquesta *Mrs. Dalloway*, però segur que es perdran (sic) tants lectors com exemplars venuts.

Fins aquí la seva tesi. Ara la puntualització: no és cert que l'edició que s'ha posat en circulació sigui la de 1930. De manera cíclica, *Mrs. Dalloway* s'ha anat publicant en la col·lecció A tot vent, d'Edicions Proa, i ha anat exhaurint les edicions d'una manera també regular. *Mrs. Dalloway* va ser reeditada l'any 1970, es tornà a editar de nou l'any 1985 (?) i des de mitjans de la dècada dels vuitanta va entrar en diferents col·leccions de butxaca i operacions de quiosc. Prèviament, però, s'hi havia fet una pentinada suau que restituïa aquella mena d'elements traductològics del noucentsme que, posats a catalanitzar, ho catalanitzaven tot, fins el detall dels referents culturals. A l'edició de 1930, per exemple, C.A. Jordana havia traduït el *Big Ben* per el "Gros Ben". Aquest i altres punts van ser corregits a partir de l'edició de 1970 amb la consciència, a més, que es posava en circulació un text correcte. Potser un pèl encarcerat, però correcte. Fins al punt que la fitxa que acompanyava la novel·la en la seva edició de 1985 (?), emfasitzava sobre la bondat de la traducció de C.A. Jordana en aquests termes: *La versió catalana de Mrs. Dalloway que oferim als nostres lectors és obra de C.A. Jordana i va ser publicada per Edicions Proa el 1930 i reeditada el 1970. Profund coneixedor de*

l'anglès i un dels mestres del català modern, Jordana va imprimir a totes les seves traduccions d'aquella llengua una fidelitat rigurosa i una riquesa de llenguatge bellament matisada.

Ja sé que es tracta del text d'una solapa editorial i és lícit, doncs, pensar que l'editor exagera i mira d'escombrar cap a casa. Resulta, però, que en aquest cas es pot oferir un altre diguem-ne testimoni, el d'un llibre imprescindible en aquests afers, *El malentès del noucentisme* (Edicions Proa, 1997), de Xavier Pericay i Ferran Toutain. Quna Pericay i Toutain parlen de les traduccions dels anys trenta, convenen que hi ha un model que és segueix, el de Josep Carner, i que els traductors més competents d'aquell temps (C.A. Jordana, Just Cabot i Andreu Nin) sense arribar al domini dels recursos expressius que tenia el *Príncep dels poetes*, es mostren, en canvi, més aviat continguts en la tria del lèxic (pàg. 277). No dic que defensin la seva opció traductològica però sembla clar, si més no, que la respecten. Sigui com sigui, el que sí que ha de quedar clar és que l'editor woolfícida no ha fet mecanografiar cap text de 1930. La reedició de *Mrs. Dalloway*, d'aquest any de gràcia de 2003, surt dels mateixos fotolits pentinats amb què s'han fet les successives reedicions d'ençà 1970.

Això no vol dir, és clar, que no es pugui fer una edició més actual i moderna de *Mrs. Dalloway*. És clar que es podria fer, i de ben segur que algú la farà quan passin al domini públic els drets d'autor de Virginia Woolf. I posats a maquillar, també hi hauria l'opció de fer-li una pentinada més generosa. No crec que es perdin lectors per culpa de C.A. Jordana. En tot cas, es perdran, per la pròpia complexitat de la novel·la, per la dificultat, i la meravella, dels jocs de <flashbacks> de la consciència que permet Clarissa Dalloway, en el dia que dura l'acció, reviu tot el gruix del seu passat. Per això, i en contra de l'opinió de Carles Miró, em plau defensar, encara, la versió de Cèsar August Jordana. No diré que, a estones, no quedi un punt encarcerada i passada de moda, però salta de tant en tant amb algun cop de geni que me'l reconcilia i, sobretot, dóna a la novel·la l'aire d'època que encara té, i no m'hi fan nosa els "llurs" i altres antigalles lèxiques, com tampoc no m'hi molesten a *Vida privada*, de Josep M. de Sagarra.

A vegades, disposar d'un fons tan ric i important com el de la col·lecció A tot vent d'Edicions Proa suposa un considerable maldecap. Han de passar per la perruqueria totes les traduccions dels anys trenta? És lícit potinejar les versions de Carner, Just Cabot o Andreu Nin? S'aguanten, encara, els models de traducció més posteriors, com

ara els de Manuel de Pedrolo o fins i tot Llorenç Villalonga? Això sense comptar amb els debats que salten quan es tradueixen de nou obres fonamentals de les quals ja hi ha traduccions, diguem-ne canòniques, ja fetes. Fa tres anys, a Edicions Proa, vam publicar una nova versió de la *Divina Comèdia*, de Dante, a cura de Joan F. Mira, quan, en l'horitzó cultural català hi havia, com tothom sap, aquest monument de la llengua que és la versió de la mateixa *Divina Comèdia*, feta per Josep M. de Sagarra. A hores d'ara ja puc dir sense embuts que, la traducció de Joan F. Mira, ha estat una aportació d'èxit, primer perquè ha gaudit d'una excel·lent recepció per part del públic, perquè ha obtingut una colla de guardons posteriors als de la publicació i perquè, en general, va tenir una bona acollida per part de la crítica. Dic en general, perquè hi ha un seguit d'escriptors i crítics de molt de prestigi, no diré noms però es pot acudir a les hemeroteques, que no estaven gens d'acord amb l'opció traductològica de Joan F. Mira. Just perquè hi havia una traducció que sempre ha passat per excel·lent de Josep M. de Sagarra. Una traducció, dit sigui de passada i com a peatge de l'aire del temps, que té molts dels defectes que Carles Miró denuncia en la *Mrs. Dalloway*, de Virgínia Woolf, en la versió de Cèsar August Jordana.

Malgrat tot, repeteixo que estic d'acord amb bona part de l'article de Carles Miró. Els traductors estan mal pagats (en català i en castellà) i cada generació hauria de tenir el dret a poder retraduir els clàssics i els llibres de referència. El problema és que el món de l'edició té uns marges tan prims (en català i en castellà) que ara com ara només és un somni o una declaració d'intencions.

Isidor Cònsul